

Bengtssonska magasinet, Vara

Lastbrygga och ramp 2015

Bengtssonska magasinet - lastbrygga och ramp 2015
Kv. Örnen 3
Vara kn, Västergötland
Antikvarisk slutbesiktningsrapport
Thomas Carlquist
Byggnadshistorisk rapport 2015:9

Renovering av lastbrygga och ny ramp på
Bengtssonska magasinet,
kv. Örnen 3,
Vara socken och kommun, Västergötland.

Antikvarisk slutbesiktningsrapport.

Ändringsarbeten har utförts på rubricerade byggnad under antikvarisk medverkan av Västergötlands museum genom undertecknad. Med anledning av att arbetena avslutats har antikvarisk slutbesiktning utförts den 4 sept. 2015. Närvarande vid besiktningen var även för hembygdsföreningen Jormar Svantesson, Bengt Fåglefeldt och Ingemar Olsson.

Bakgrund

Handelshuset William Thorburn i Uddevalla spelade tillsammans med landshövdingen Erik Sparre betydande roller i tillblivelsen av Uddevalla–Vänersborg–Herrljunga Jernväg (UWHJ) på 1860-talet. Avsikten med järnvägen var att underlätta transporten av spannmål, framför allt havre, till hamnarna i Uddevalla, där Thorburns exportfirma bedrev handel på Storbritannien. Samma år som banan öppnades för trafik, 1867, byggde Thorburn ett magasin intill järnvägen i Vara. Flera andra spannmålshandlare i orten byggde också magasin längs järnvägen.

Vara blev tidigt den största utskeppningsstationen vid UWHJ, och orten blev något av ett centrum för havreexporten i Skaraborg. Till det Thorburnska magasinet hörde en ria - en torkanordning för spannmålen.

Handlanden Johan Bengtsson i Vara arrenderade från 1877 magasinet, och något senare tillbyggdes huset med en nordlig och högre del, troligen 1888 enligt en ännu bevarad järnflöjel på rian. Slutligen köpte Bengtsson magasinet av Thorburn år 1899, och efter honom har huset kommit att uppkallas. Idag är detta det enda bevarade av de många magasin som byggdes vid järnvägen på 1800-talet.

Tidigare renoveringar

Efter många år av förfall och hot om rivning rustades magasinet upp i början av 1980-talet med gemensamma ansträngningar av Vara församlingshem, kom-

munen och länsstyrelsen. Taket lades om och skadat virke byttes ut. I samband med dessa arbeten väcktes frågan om byggnadsminnesförklaring av magasinet. År 2009 togs ett mindre garage bort, som dessförinnan stått helt nära östra fasaden och försvårat underhåll av denna. Fasadpartiet renoverades med begagnad panel från ett äldre hus och rödfärgades.

År 2010 rödfärgades hela huset och sågs fönstren över, med nytt linoljekitt där så behövdes. Fönstren målades med vit linoljefärg och dörrar och luckor målades med guldockra linoljefärg.

Den större lastbryggan som här är aktuell för ändring/justering, är inte särskilt gammal (se bild sid. 6), men har en bra och traditionell modell som det inte finns anledning att ändra på.

Kulturhistorisk status

Bengtssonska havremagasinet är sedan 1987 förklarat för byggnadsminne.

Syfte

Att åstadkomma en handikappanpassad entré i samband med att nedre botten skulle komma att användas för utställningsändamål. I samband därmed rätta till upplagen på i första hand den större lastbryggan.

Aktuella åtgärder

Åtgärda brister på stora lastbryggan. Åstadkomma en anordning för en ramp från marken upp till stora lastbryggan. Rätta till de övriga ingångarnas lastbryggor eller trappor.

Arbetsbeskrivning

”Åtgärdsbeskrivning för ombyggnad av lastbrygga vid Bengtssonska magasinet i Vara” Osignerad, odaterad. Diskussioner mellan museet, kyrkans representant och hantverkaren.

Utförda åtgärder

- Befintlig lastbrygga är riven/demonterad och ersatt av en likadan, dock en plank, ca 20 cm, bredare och ca 30 cm längre mot söder. Ramsågade plank från Krogstorps såg, Essunga Krokstorp 411, 465 94 Nossebro. Oljade med linolja på byggnadsplatsen.
- Upplagen mot mark i den mån de fanns, är ersatta med natursten.
- Trappstegen av betong på södra kortsidan är ersatta av en nybyggd trätrappa.
- En mindre yta av den ursprungliga fältstenen togs fram (under sentida övertorvning) och gatsten sattes invid trappan.
- I samband med den nya trätrappan monterades också en liten handledare av trä i traditionell modell på magasinets väggen.
- En ramp av durkplåt konstruerades så att den, när den inte är i bruk, förvaras inskjuten under lastbryggan. Rampen kan enkelt manövreras av en eller två personer för att placeras i läge.

- Rampen dras ut mot norr, där den, för att minimera dess längd, möter ett markparti som dels är något förhöjt, dels är satt med gatsten.
- När rampen är i bruk, kan också ett nytillverkat räcke monteras längs lastbryggans yttre del. Räcket är avsett att tas ner (det är tillverkat i demonterbara delar som en byggsats) när det inte behövs och förvaras t ex i byggnaden. Normalutseendet på den nya lastbryggan är alltså att varken rampen eller räcket ska vara synliga.
- Den mindre, mellersta, lastbryggan nytillverkades av återanvänt virke, varvid alla betongdelar ersattes med natursten.
- Till den södra ingången med pardörrar nytillverkades en enkel trappa av trä, likadan som den befintliga men som nu rör över båda dörrbladen.

Administrativa uppgifter

Tillstånd

Tillstånd till arbetena meddelat av Länsstyrelsen Västra Götalands län
2014-12-19.

Antikvarisk medverkan

Thomas Carlquist, Västergötlands museum, Skara.

Beställare

Vara pastorat, Box 124, 534 22 Vara.

Entreprenör/hantverkare

Vara hembygdsförening; Jormar Svantesson, Skarstad, Vara.

Arbetsledare

Jormar Svantesson

Byggmöten

Uppstartsmöte vintern 2015, genomgång med J Svantesson inför byggstart i april 2015.

Besiktningar

Inledande besiktning och diskussion med anledning av att museet kontaktades av pastoratet hösten 2014. Besiktning inför påbörjad renovering samt besiktningar på arbetsplatsen ett par gånger i veckan då arbete pågått. Antikvarisk slutbesiktning den 4 sept. 2015.

Tidsperiod

Arbetena utfördes under perioden april till augusti 2015.

Fotodokumentation

Digital fotografi. Bilderna förvaras på Västergötlands museum, Skara.

Handlingar

Handlingar i ärendet sökes i Västergötlands museums arkiv under Vara, diariernr 40-2014 samt hos Länsstyrelsen Västra Götalands län under diariernr 432-34211-2014.

Besiktningsutlåtande

Vid slutbesiktningen den 4 sept. 2015 konstaterades att arbetena enligt ovan var avslutade. Efter vad läns museet erfar har arbetena utförts enligt överenskommelse och enligt museets rekommendationer. Arbetena är noggrant utförda och resultatet är mycket bra. Utförda arbeten godkändes från antikvarisk synpunkt den 8 sept. 2015.

VÄSTERGÖTLANDS MUSEUM

Skara i december 2015

Thomas Carlquist
1:e antikvarie

Fotografier

Omslagsbild: Bengtssonska magasinet med Västtåg på fd UWHJ. Sept. 2015.
Foto: Thomas Carlquist.

Foto: Thomas Carlquist

*Bengtssonska magasinet, fasad med ingångar, yttertrappor och lastbryggor mot öster före arbetena.
Foto nov. 2014.*

Ovan: Norra lastbryggan med dittillsvarande ingångar till det yngre magasinet. Nov. 2014.

Höger: På 1940-talet såg samma parti något annorlunda ut, med en enklare trätrappa och traditionella bräddörrar med narar, som också ledde rakt in till trappan till övre vån. Foto i Vara hembygdsförening.

Foto: Thomas Carlquist

Vänster: Platsen intill väggen dit rampen tänkes leda. I bakgrunden lastbrygga och trätrappa till de båda södra ingångarna. Nov. 2014.

Ovan: Nordliga lastbryggan - med trappsteg av betongblock till vänster. Nov. 2014.

Ovan: Mellersta lastbryggan - även här bör betongblocken ersättas med trä.

Höger: Sydliga ingången - trappan skulle kunna sträcka sig över båda dörrbladen. Nov. 2014.

Foto: Thomas Carlquist

Lastbryggan borttagen och nya fundament av gatsten har placerats som stöd för de blivande stolparna. Notera resten av den tidigare kullerstensbeläggningen. 7 april 2015.

Jormar Svantesson t.v. och Ingemar Olsson diskuterar utsträckningen av den blivande rampen. 7 april 2015.

Foto: Thomas Carlquist

Ny lastbrygga med utrymme på gaveln för den blivande in- och utdragbara rampen. Bryggan är en bräda (ca 20 cm) bredare än den gamla. 16 april 2015.

Den nya lastbryggan förlängdes också ca 30 cm mot söder jämfört med den gamla som slutade "inne på" dörrbladet. 16 april 2015.

Foto: Thomas Carlquist

Nya trappsteg och en enkel handledare av trä i traditionell modell. 24 april 2015.

*Den närmaste trappan förlängdes med återvänt virke så att den täcker båda dörrbladen.
Lilla lastbryggan till höger av samma typ som den större, också nybyggd utan inslag av betong.
24 april 2015.*

Foto: Thomas Carlquist

Rampen tillverkades av durkplåt och marken höjdes någon dm samt sattes med återanvänd gatsten och kullersten. När rampen inte används förvaras den inskjuten under lastbryggans däck. 25 maj 2015.

Räcket är demonterbart och är tänkt att bara användas vid besök av grupper eller när rampen är i bruk. 4 sept. 2015.

Foto: Thomas Carlquist

Beslagen till det demonterbara räcket specialtillverkades för ändamålet. 4 sept. 2015.

Magasinet efter arbetenas avslutande. 4 sept. 2015.

Rapporter 2014-2015 i ämnet bebyggelse från Västergötlands museum

- 2014:1 Gluggetorpet. Råda Ågården 3:4, Råda socken, Lidköpings kommun, Västergötland. Omläggning av del av vasstak 2013. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.
- 2014:2 Kv. Anden 6. Anden 6, Baggstedtska gården, Hjo stad och kommun, Västergötland. Renovering av veranda och balkong 2012-2013. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.
- 2014:3 Kv. Kopparslagaren 10. Hjo socken och kommun, Västergötland. Renovering och målning av fasader 2013. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.
- 2014:4 Kihlbergsgården. Kv. Lången 8, Hjo socken och kommun, Västergötland. Renovering av tak på gårdshus 2013. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.
- 2014:5 Hällestads kyrka. Hällestads socken, Falköpings kommun, Västergötland. In- och utvändig målning 2013. Bebyggelseantikvarisk rapport.
- 2014:6 Tidaholms kyrka. Agnetorps socken, Tidaholms kommun, Västergötland. Puts och plåt- arbeten på tornet 2013. Bebyggelseantikvarisk rapport.
- 2014:7 Västerplana mejeri. Västerplana 3:8, Västerplana socken, Götene kommun, Västergötland. Renoveringsarbeten 2002-2012. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.
- 2014:8 Bosgården. Gerum 14:2, Östra Gerums socken, Tidaholms kommun, Västergötland. Omläggning av vasstak på norra ladugården 2013. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.
- 2014:9 Almnäs, smedjan. Almnäs 1:1, Norra Fågelås socken, Hjo kommun, Västergötland. Renovering av stomme m.m. 2013. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.
- 2014:10 Kungsvillan i Karlsborg. Vanås 1:5, Karlsborgs socken, Karlsborgs kommun, Västergötland. Reparationsarbeten 2013. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.
- 2014:11 Djäknestallet. Kv. Iris 1-5, Skara stad och kommun, Västergötland. Renovering av tak och stomme 2013-2014. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.
- 2014:12 Bryggeriet Nordstjernen. Kv. Saga 1, Skövde stad och kommun, Västergötland. Renovering av skorstenar 2013. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.
- 2014:13 Piperska lasarettet. Brunnsborg 6:1, Ova socken, Götene kommun, Västergötland. Renovering av skiffertak 2013. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.
- 2014:14 Hyringa fornstuga. Prästtorp 1:13, Hyringa socken, Grästorps kommun, Västergötland. Renovering av tak 2014. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.
- 2014:15 Djäkneskolan i Skara. Kv. Saturnus 1, Skara kommun, Västergötland. Byggnadshistorisk studie.
- 2014:16 Villa nr 27, Mössebergsparken. Mössebergsparken 49:50, Falköpings kommun, Väster- götland. Ommålning m.m. 2014. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.
- 2014:17 Befälgatan, Karlsborgs fästning. Karlsborgs socken och kommun, Västergötland. Ny sten- läggning 1998. Antikvarisk rapport.
- 2014:18 Byggnad 202, Karlsborgs fästning. Karlsborgs socken och kommun, Västergötland. Fasad- renovering 2005-2006. Antikvarisk rapport.
- 2014:19 Fortifikationsgatan, Karlsborgs fästning. Karlsborgs socken och kommun, Västergötland. Ny stenläggning 2005-2006. Antikvarisk rapport.
- 2014:20 Slutvärnet, Karlsborgs fästning. Karlsborgs socken och kommun, Västergötland. Installation av hiss till kyrkan 2001 samt brandavskiljande glasparti vid kyrkan 2001. Antikvarisk rapport.
- 2014:21 Lilla Bjurum. Bjurum 8:2, Vättilösa socken, Götene kommun, Västergötland. Renovering av två vindskammare 2012-2013. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.
- 2014:22 Emma Svans stuga. Oltorp 1:26, Kvänums socken, Vara kommun, Västergötland. Renovering av tak 2014. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.
- 2014:23 Gamla rådhuset. Kv. Rådhuset 12, Skara socken och kommun, Västergötland. Grund- förstärkning och invändig renovering 2013. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.
- 2014:24 Skara domkyrka. Skara socken och kommun, Västergötland. Installation av klockspel 2014. Byggnadshistorisk rapport.
- 2014:25 Possiska Lancasterskolan. Hällekis 9:2, Medelplana socken, Götene kommun, Väster- götland. Renovering av puts m.m. 2014. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.

- 2015:1 Varnhems klosterkyrka. Varnhems socken, Skara kommun, Västergötland. Tjärning av tak 2004, 2007 och 2014. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.
- 2015:2 Skara domkyrka. Skara kommun, Västergötland. Renovering av tornens tak m.m. 2012. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.
- 2015:3 Hyringa fornstuga. Prästtorp 1:13, Hyringa socken, Grästorps kommun, Västergötland. Renovering efter svampangrepp 2015. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.
- 2015:4 Villa Idun. Hjo Norr 5:6, Hjo stad och kommun, Västergötland. Renovering av balkonger m.m. 2014-2015. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.
- 2015:5 Villa Götha och Societetshuset. Del av Hjo Norr 3:59, Hjo socken och kommun, Västergötland. Renovering etapp 3, 2014-2015. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.
- 2015:6 Råbäcks mekaniska stenhuggeri. Råbäck 1:3, Medelplana socken, Götene kommun, Västergötland. Renovering av fönster, etapp 1. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.
- 2015:7 Varnhems klosterkyrka. Varnhems socken, Skara kommun, Västergötland. Renovering 2010-2011. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.
- 2015:8 Bankastugan. Hornborga 14:2, Hornborga socken, Falköpings kommun, Västergötland. Renovering av vägg och tak 2015. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.
- 2015:9 Bengtssonska magasinet. Kv. Örnen 3, Vara socken och kommun, Västergötland. Lastbrygga och ramp 2015. Antikvarisk slutbesiktningsrapport